

АВТОРСКА СПРАВКА, РЕЗЮМЕТА НА НАУЧНИТЕ ТРУДОВЕ И НАУЧНИ ПРИНОСИ

на ст. п. Петя Стефанова Стефанова, д оз

за участие в конкурс за академична длъжност „доцент” в област на висшето образование

7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.5. Здравни грижи и допълнителна квалификация - магистър по Управление на здравните грижи и специалност „Медицинска сестра“,

обявен в ДВ, бр. 91/2910.2024 г., стр. 165 за нуждите на Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ – гр. Бургас

Настоящата авторска справка е изготвена въз основа на цялостната ми научна продукция и е в съответствие с областта на висшето образование, професионалното направление и научната специалност по обявения конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.5. Здравни грижи и допълнителна квалификация магистър по управление на здравните грижи, специалност „Медицинска сестра“.

Представям справка с научни трудове - публикации, участия в научни форуми и в изследователски проекти, съобразена с националната и университетската образователно-нормативна база за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности.

В настоящия конкурс участвам със следните научни изяви, от които:

1. 16 публикации в пълен текст, от които: 4 самостоятелни; 7 - първи автор; 4 на английски. Всички издания са с научно рецензиране и индексирание.
2. Две учебни помагала в съавторство.
3. Един самостоятелен монографичен труд.
4. Участие в 1 национална и 2 международни конференции с резюме в сборници на конференциите.
5. Участие като член на Организационен комитет на Международна научна студентска сесия(2019), на национални студентски научни сесии(2020, 2022 ,2023, 2024), член на Програмен комитет на Научно-практическа конференция „Спешна медицина при бедствени ситуации, тероризъм и тежък травматизъм“ (2024).
6. Участие в 8 проекта. Вътрешноуниверситетски – 6, национален - 1 международен проект – 1.
7. Забелязани 12 цитирания в научни публикации, 10 в нереферирани списания с научно рецензиране, 2 в монографии.
8. Внедрени и апробирани авторски разработки на образци документи „Индивидуална оценка на потребностите“, „План за грижи и социална подкрепа“ при реализиране на дейности по проект „Осигуряване на патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания“ - Компонент 2, BG05M9OP001-2.040.

Проучванията ми и представените научни трудове са структурирани в следните **основни направления:**

1. Здравни грижи – управление на интегрирани здравно-социални грижи за хора с функционална зависимост и хронични заболявания, мултидисциплинарен подход при управление на палиативни домашни грижи, управление на качеството на грижи в доболнична и болнична помощ, телемедицина и здравни грижи.

2. Обществено здраве, превенция и промоция на здравето, профилактика на социално-значими заболявания – здравни потребности, здравно възпитание в рискови групи от населението, качество на живот на хора с функционални зависимости, биоетични аспекти на качество на живот и хронични заболявания.

3. Качество на образованието в направление „Здравни грижи“ – повишаване компетенциите на студентите и специалистите по „Здравни грижи“ в направления Обществено здраве и Управление на здравните грижи чрез участие в проекти,

образователни програми и следдипломна квалификация, съобразно съвременния прочит на специалностите, предоставящи здравно-социални грижи и повишените потребности на обществото.

Представените научни приноси са с научно-теоретичен и научно-приложен характер в отбелязаните области на научен интерес и са отразени в по-долу посочените резюмета на български и английски език:

1. Майя Атанасова, **Петя Стефанова**, Релацията – качеството на живот и превенция на онкологичните заболявания, International journal Knowledge Sceintific Papers Vol.13.3 p. 327-331, 2016, ISSN 1857 – 92.

Онкологичните заболявания заемат основно място в социално-значимите заболявания. Водят до инвалидизация, психически срив, не рядко до смърт. Те често нанасят не само физическа болка, но и психическо страдание. Те нарушават социалния статус и качеството на живот. С изследването ние си поставяме за цел да се подпомогнат пациентите да намерят правилния път за подобряване качеството на живот както на самите болни, така и на техните семейства и приятели. Целта е да се изгради връзка между болница, пациентски организации, НПО-та, семейството и обществото. Включвайки в изследването и студенти в процес на обучение и чрез доброволчески труд, развиваме кампания за превенция на онкологичните заболявания в реална среда. Студентите се учат не само да полагат грижи, прилагайки съвременните методи за лечение и ранна диагностика, но и да ползват съвременните методи за профилактика и превенция и така да докажем, че „РАК“ – ът е диагноза, а не присъда.

Ключови думи: онкологични заболявания, семейство, качество на живот, практика, превенция

Mayya Atanasova, Petya Stefanova, Relation-life quality and oncological diseases prevention International journal Knowledge Sceintific Papers Vol.13.3 p. 327-331, 2016, ISSN 1857 – 92.

Oncological diseases are of top importance in social point of view. Such may lead to disabilities, psychological and mental breakdowns and death. Not only do they inflict physical pain, but also they have an impact on the mental stage of the diseased, by lowering the self-confidence and thus reflecting on the social status and life quality of the patient. This study aims to help the diseased to find the correct path to overcome the difficulties that their condition brings. Furthermore, we seek to build a relation between patient organisations, NGOs, families and society. Trough real time involvement of students, still in their learning process, and volunteers in the research, we are developing a campaign on prevention of oncological diseases. Students not only learn how to look after patients, by applying the most current treatment and early diagnosis techniques, but also how to use the current prophylactics and prevention approach. Thus we aim to prove that the Cancer is a diagnosis, not a verdict.

Key words: oncological disease, family, life quality, practice, prevention

2. Monika Obreykova, **Petya Stefanova**, Research of communication and interaction between medical specialists and parents of disabled children, ANNUAL ASSEN ZLATAROV– UNIVERSITY, BURGAS, 2016, v. XLIV (2) – 222-226

The two-way communication between nurses and parents of children with disabilities is extremely important for the quality of nursing care. The results of the study show gaps in the interaction, coordination and support between the two groups of respondents. The successful communication between nurses and parents has a positive influence on the healthcare results when dealing with children with special needs.

Key words: communication, interaction, nurse, parents, children with disabilities

Моника Обрейкова, **Петя Стефанова**, Проучване комуникацията и взаимодействието между медицинските специалисти и родителите на деца с

увреждания, ANNUAL ASSEN ZLATAROV– UNIVERSITY, BURGAS, 2016, v. XLIV (2) – 222-226

Липсата на двупосочен комуникативен процес между медицинските сестри и родителите на деца с увреждания е изключително значима за качествено полагане на здравни грижи. Резултатите от проведеното проучване показват пропуски във взаимодействието, координацията и подкрепата между двете групи респонденти. Успешната комуникация медицинска сестра – родител повлиява ефективно потенциалната възможност за успешна здравна помощ насочена към деца със специфични потребности.

Ключови думи: комуникация, взаимодействие, медицинска сестра, родители, деца с увреждания

3. **Петя Стефанова**, Моника Обрейкова, Качество на живот при възрастните хора с диабет“, ANNUAL ASSEN ZLATAROV– UNIVERSITY, BURGAS, 2016, v. XLIV (2) – 227-231

Качеството на живот включва добро здравословно състояние и способност за изпълнение на задачи, свързани с индивидуалните нужди на човека. Диабетът е национално значимо заболяване, което в различна степен води до нарушаване на качеството на живот. Поради факта, че води до неизбежни усложнения и ранна инвалидизация, диабетът е предмет на Националната здравна стратегия. Сред средствата за справяне с това заболяване основна роля има профилактиката с акцент върху профилактиката. Други са първа помощ и болнична помощ с ефективни алгоритми за справяне с остро настъпили състояния на заболяването. Най-податлива на диабет тип 2 възрастова група са възрастните хора, но те не са достатъчно компетентни да провеждат профилактика на диабета и висок процент от тях са в рисковата група за развитие на заболяването.

Ключови думи: диабет, национална здравна стратегия, възрастни хора, готовност за справяне с болестта, отговорност за собственото здраве.

Petya Stefanova, Monika Obrejkovala, Life quality of elderly people with diabetes, ANNUAL ASSEN ZLATAROV– UNIVERSITY, BURGAS, 2016, v. XLIV (2) – 227-231

Quality of life includes good health condition and the ability to perform tasks related to the person's individual needs. Diabetes is a nationally significant disease that causes a disruption of the quality of life to varying degrees. Due to the fact that it leads to unavoidable complications and early disability, diabetes is a subject of the National Health Strategy. Among the means to tackle this disease, prevention has a primary role, with a focus on prophylaxis. Others are first aid and hospital aid work with effective algorithms to cope with acutely occurring conditions of the disease. The most susceptible to diabetes type 2 age group is the elderly people, but they are not competent enough to carry out prophylaxis of diabetes and a high percentage of them is in the risk group to develop the disease.

Key words: diabetes, national health strategy, elderly, readiness to cope with disease, responsibility for one's own health.

4. Dechko Ignatov, **Petya Stefanova**, Monika Obrejkovala, Prevention of child obesity in an interactive environment, ANNUAL OF ASSEN ZLATAROV UNIVERSITY, BURGAS BULGARIA, 2017, v. XLVI (2), p. 30 – 34

Obesity in children is a problem with a very high social significance. Just in the last 30 years, abnormal weight in the youth has almost doubled, and today at least 25% of youngsters weigh more than is considered healthy, have low indices of good cholesterol, higher than normal for their age blood pressure and therefore are at a higher risk of developing cardiovascular diseases, in comparison with their lower weight peers. The following survey focuses on this problem and the negative tendencies related to it, and is presented in a completely unconventional and non-standard approach, namely with interactive methods and interactive environments for the

prevention of childhood obesity. The interactive environment offers an extremely rich variety of methods and tools, which turn children from passive observers and consumers into active partners and creators of their own knowledge. Interactive approaches require partnership relationships and a dialogue between the kids and all the participants in the activity.

Key words: prevention, healthy eating, interaction, interactivity, interactive environment, team-competition approach.

Дечко Игнатов, **Петя Стефанова**, Моника Обрейкова, Превенция на затлъстяването в интерактивна среда, ANNUAL OF ASSEN ZLATAROV UNIVERSITY, BURGAS BULGARIA, 2017, v. XLVI (2), p. 30 - 34

Затлъстяването сред децата е проблем с много голяма социална значимост. Само за последните 30 години наднорменото тегло се е разпространило почти два пъти по-нашироко сред подрастващите и днес поне 25% от тях тежат повече, отколкото се счита за здравословно, имат ниски показатели на добрия холестерол, по-високо от нормалното за възрастта кръвно налягане и съответно са с по-висок риск от сърдечно-съдови заболявания, в сравнение с връстниците си с по-ниско тегло. На този проблем и негативните тенденции свързани с него е посветено настоящото изследване, представено по съвсем нетрадиционен, нестандартен подход, а именно чрез използването на интерактивни методи и интерактивна среда за превенция на детското затлъстяване. Интерактивната среда предлага изключително голямо разнообразие от методи и средства, които превръщат децата от пасивни наблюдатели и консуматори в активни партньори и творци на собственото си знание. Интерактивните методи изискват партньорски взаимоотношения и диалогов вид комуникация между децата в малката група и между всички участници в дейността.

Ключови думи: превенция, здравословно хранене, интеракция, интерактивност, интерактивна среда, екипно-съревнователен подход.

5. **Petya Stefanova**, Monika Obreykova, PREVENTION OF OBESITY IN CHILDREN OF PRIMARY SCHOOL AGE , MANAGEMENT AND EDUCATION TOM XIII (5) 2017 VOL. XIII (5) 2017, стр.179 – 184

Regarding obesity as a temporary condition of young students is one of the more common mistakes. It is considered, that around half of the overweight population in school grow up to be overweight adults, which leads to an array of socially significant illnesses. Applying knowledge about dieting and nutrition, and healthy lifestyle of students, medical specialists, parents and teachers all have a shared responsibility of the prevention of obesity and display willingness to work towards that goal. The improvement of the competency and skills of the students of the nursing program in regards to this problem is synchronized with the modern view of the functions and roles of the nurse: creator, protector, teacher, i.e. a promoter of health.

Key words: obesity, healthy diet and nutrition, prevention, nurse, health

Петя Стефанова, Моника Обрейкова, Превенция на затлъстяването сред деца в ранна училищна възраст, MANAGEMENT AND EDUCATION TOM XIII (5) 2017 VOL. XIII (5) 2017, стр.179 – 184

Разглеждането на затлъстяването като временно състояние на младите ученици е една от най-често срещаните грешки. Счита се, че около половината от населението с наднормено тегло в училище израства с възрастни с наднормено тегло, което води до редица социално значими заболявания. Прилагането на знания за диетата и храненето и здравословния начин на живот на учениците, медицинските специалисти, родителите и учителите имат обща отговорност за предотвратяване на затлъстяването и проявяват готовност да работят за постигането на тази цел. Подобряването на компетентността и уменията на учениците от сестринската програма по отношение на този проблем е синхронизирано със съвременния поглед върху функциите и ролите на медицинската сестра: създател, закрилник, учител, т.е. популяризатор на здравето.

Ключови думи: затлъстяване, здравословно хранене, превенция, медицинска сестра, здраве.

6. Monika Obreykova, Galina Terzieva, **Petya Stefanova**, Dechko Ignatov, Obesity in Childhood through the Eyes of the GP, ANNUAL OF ASSEN ZLATAROV UNIVERSITY, BURGAS BULGARIA, 2018, v. XLVII (2), 140-144

The high rates of childhood obesity make it a worldwide pandemic. Significant factors - biological, ecological, social and economical, contribute to its influence on health and quality of life. Research on the opinion of general practitioners regarding overweightness and obesity in children in preschool ages allows us to analyze to state of the problem in Burgas and its region. Identifying the possible measures for prevention of the rising tendency of high rates of obesity will allow us to improve the health of the children.

Key words: childhood obesity, preschool age, general practitioner

Моника Обрейкова, Галина Терзиева, **Петя Стефанова**, Дечко Игнатов, Затлъстяването в детска възраст през погледа на личните лекари ANNUAL OF ASSEN ZLATAROV UNIVERSITY, BURGAS BULGARIA, 2018, v. XLVII (2), 140-144

Високите нива на детско затлъстяване го превръщат в световна пандемия. За влиянието му върху здравето и качеството на живот допринасят значими фактори – биологични, екологични, социални и икономически. Проучването на мнението на общопрактикуващите лекари относно наднорменото тегло и затлъстяването при деца в предучилищна възраст ни позволява да анализираме състоянието на проблема в Бургас и региона. Идентифицирането на възможните мерки за превенция на нарастващата тенденция на високи нива на затлъстяване ще ни позволи да подобрим здравето на децата.

Ключови думи: детско затлъстяване, предучилищна възраст, общопрактикуващ лекар

7. **Stefanova, P.**, Terzieva, G., Obreykova, M., & Dechko, D. (2018). POSITIVE HEALTHY BEHAVIOR OF STUDENTS-CONDITION FOR PREVENTING OBESITY. KNOWLEDGE-International Journal, 26(4), 1229-1233.

Obesity is the most wide-spread chronic metabolism disorder in recent years, provoking extremely adverse consequences in a long term perspective. Obesity can be a result of both an unhealthy diet and overeating, combined with a lack of adequate physical activity. The condition can trigger a number of diseases- diabetes, cardio-vascular disease, bad joints and bones, low self-esteem, depression and worse quality of life. Obese children are more likely to become overweight adults than normal adolescents. Children's obesity is a global health issue and constitutes a challenge to public health during 21st century. Republic of Bulgaria ranks 6th in obesity among adolescent young people. Obesity in young age is difficult to cure, results are short-lasting, achievements in that direction are insufficient. Prevention and health sustainability require early introduction of regular physical education in primary school. The purpose of this research is to summarize the skills, knowledge and attitude of students as old as 9 or 10 years of age concerning the role of positive health behaviour for obesity prevention. The physical and health education is a shared responsibility- parents, teachers, school nurses and other specialists are meant to create and encourage health habits, which children should retain as adults. Rational behaviour choices mean healthier existence and quality life. Health specialists play an important and very responsible part in promoting a tendency to healthy behaviour choices. The theoretical and practical education of medical nurses aims at forming practical skills for professional activity in the sphere of health, prevention and treatment of conditions. The process of education of health care specialists is focused on creating competences for successful teaching of healthy life style. Teaching and promoting health culture to people is a groundbreaking objective of health education. It strives to create social habits and skills which can facilitate a healthy lifestyle and active health attitude.

Key words: obesity, students, health education, positive attitude, prevention.

Петя Стефанова, Галина Терзиева, Моника Обрейкова, Дечко Игнатов, Позитивното здравно поведение на учениците – условие за превенция на затлъстяването, *International Journal Knowledge Scientific Papers* Vol.26.4 p. 1229-1233, 2018, ISSN 2545 – 4439; ISSN 1857 – 923X

Затлъстяването е най-разпространеното хронично метаболитно заболяване на нашето съвремие с изключително сериозни последици в дългосрочен план. Затлъстяването обикновено е в резултат не само на прекомерно хранене, а и на нездравословен начин на хранене, съпроводено от липсата на достатъчно физическа активност. Следва и поява на редица заболявания- захарен диабет, сърдечно-съдови, увреждане на кости и стави, ниско самочувствие, депресия и влошено качество на живот. Вероятността затлъстелите деца да се превърнат във възрастни с наднормено тегло е много по-голяма отколкото при подрастващите с нормално тегло. Детското затлъстяване е глобален здравен проблем и предизвикателство за общественото здраве през 21-ви век. Република България заема шесто място в Европа по затлъстяване сред подрастващите. Затлъстяването в детската възраст се лекува трудно, успехите са незадоволителни и резултатите са нетрайни. Опазването и утвърждаването на здравето изискват провеждане на здравно възпитание при учениците от начална училищна възраст. Целта на проучването са умения, знания и нагласи на учениците от начален курс на обучение /9-10 годишни/ за ролята на позитивното здравно поведение като акцент за превенция на затлъстяването. Здравното възпитание на децата е споделена отговорност - родители, учители, медицински сестри и други специалисти, която има за цел да се създадат и насърчат здравословни навици, които децата да запазят и като възрастни.. Възпитаването в избори за рационално поведение, означава по- здравословно съществуване и съответно по-високо качество на живот. За да се утвърди тенденцията към здравословни избори съществена е ролята и отговорността на здравните специалисти. Теоретичната и практическа подготовка на медицинската сестра цели у студентите да се формират практически умения за самостоятелна професионална дейност в областта на промоция на здравето, превенция и профилактика на болестите. Процесът на обучение и възпитание на специалиста по здравни грижи е насочен към изграждане на компетенции за обучение на потребителите на здраве в здравословен начин на живот. Формирането на здравната култура на личността е основна цел и съдържание на здравното възпитание. То цели такава промяна на личностното съзнание, че тя да доведе до изработването на социални навици и умения за здравословен избор на поведение, формирането на здравословен стил на живот и активна здравна позиция в обществото.

Ключови думи: затлъстяване, ученици, здравно възпитание, позитивно поведение, превенция.

8. **Петя Стефанова**, Индивидуална оценка на потребностите и план за грижи при възрастни у дома, *MANAGEMENT AND EDUCATION*, VOL. XIV (5) 2018, p.115-120

Старостта се нарича „възрастта на социалните загуби“. Промените в органите и системите у възрастния водят до невъзможност за самостоятелно справяне и нужда от чужда помощ за изпълнението на обичайните за човешкото ежедневие дейности. Обострянето на хроничните заболявания е другата причина за нарушаване качеството на живот на възрастните и нерядко е причина за инвалидизирането им. За да се планират и реализират грижи в домашни условия, е необходимо провеждане на последователен и ефективен сестрински процес. Това изисква умения за анализ и оценка на състоянието, отчитайки анатомо-физиологичните особености на организма и комплексните медико-социални проблеми. Предложен е модел за събиране на данни за потребителите, с цел адекватна гериатрична оценка и ясни цели на планираните грижи, насочени към поддържане качеството на живот на възрастните хора.

Ключови думи: възрастни хора, качество на живот, необходимост от подкрепа, сестрински план.

Petya Stefanova, Personal needs assessment and home care planning for the elderly, MANAGEMENT AND EDUCATION, VOL. XIV (5) 2018, p.115-120

Old age is characterized by social loss. Changes in the internal organs and systems in the elderly lead to incapacity for self-care and dependence upon others for everyday tasks. The exacerbation of chronic illnesses is another reason for the elderly's drop in life quality and is usually the cause behind their physical disabilities. A thorough and effective nursing process is necessary to plan and apply home care. The skillset required includes analyzing and assessing the patient's condition, noting the anatomic and physiological specifics of the organism, and ability in handling the complex issues related to social care. We propose a model for gathering data on patients, in order to guarantee adequate geriatric assessments and clearer goals for the nursing care plans aimed at the elderly's quality of life.

Key words: elderly, quality of life, needs assessment, nursing care plans.

9. **Petya Stefanova**, Study of Attitudes for Prevention of Socially Significant Oncological Diseases among Students, Assen Zlatarov University Annual, Vol. XLIX, book 2, 2020, p.59-62.

Oncological diseases are an increasing health and social problem, the cause of early onset of disability and high mortality across the economically active population. According to the WHO the promotion of health is a "process, which makes possible people to increase their control over their health, as well as improve and strengthen it", which requires an approach of complex care and services, adequate for the dynamically needs changing and realities and related with the modern aspects of the functions of medical specialists. The results of the survey show that people who were asked about their opinion are not concerned with the prophylactics of malignant diseases. Society permits the existence of harmful social conditions, which negatively impact large social groups. Effort must be invested into the education of medical specialists with knowledge and skills for promoting health, preventing socially impactful illnesses, prophylactics of oncological diseases, education in healthy behavior and choices, performing health care for the support and improvement of the quality of life of every member of our society.

Key words: oncological diseases, promotion, prophylactics, teaching students, quality of life.

Петя Стефанова, Проучване нагласите за превенция на социално-значими онкологични заболявания сред студенти, Assen Zlatarov University Annual, Vol. XLIX, book 2, 2020, p.59-62

Онкологичните заболявания са нарастващ здравословен и социален проблем, причината за ранна инвалидизация и висока смъртност сред икономическо активното население. Според СЗО промоцията на здраве е „процес, който прави възможно хората да повишат контрола над тяхното здраве, както и неговото подобряване и заздравяване“, което изисква подход на комплексни грижи и услуги, адекватни на динамично променящите се потребности и реалности и свързани със съвременните аспекти на функциите на медицинските специалисти. Резултатите от анкетата показват, че хората чието мнение бе проучено не са ангажирани с профилактика на злокачествените заболявания. Обществото допуска съществуването на вредни социални условия, които повлияват отрицателно големи обществени групи. Трябва да се инвестират усилия в обучението на медицински специалисти със знания и умения за промоция на здраве, превенция на социално-значимите заболявания, профилактика на онкологичните болести, възпитание в здравословни избори и поведение, оказване на здравни грижи за поддържане и подобряване качеството на живот на всеки член от нашето общество.

Ключови думи: онкологични заболявания, промоция, профилактика, обучение студенти, качество на живот.

10. **Петя Стефанова**, Златина Лечева, Роля на неправителствените организации за съхраняване качеството на живот при хора с онкологични заболявания, *International Journal Knowledge*, 2020, Vol. 38.4, p. 979-984

Значимостта на темата се дължи на факта, че злокачествените заболявания са широко разпространени и имат отрицателно въздействие върху непосредственото и дългосрочно здраве на индивида и качеството на живот. България е на първо място по смъртност от рак в Европа. Проблемът има голямо медицинско, икономическо и социално значение, което също го определя като социално значим.

Целта на статията е да се проучи ролята на неправителствените онкологични организации в Бургас, детерминантите на качеството на живот с рак и да се анализират резултатите в контекста на медико-социалните грижи. Асоциациите на пациентите с онкологични заболявания имат дългогодишен опит в подпомагане на своите членове в борбата със заболяванията. Те работят за:

- подобряване на условията, гарантиран достъп, равно третиране и равни възможности за лечение и грижи, в съответствие с националните и европейските стандарти;

- помощ за пълна и всеобхватна информираност на своите членове относно правата, процедурите и методите на лечение на пациентите, приложими към най-добрите български и световни медицински практики;

- подобряване на правните разпоредби в областта на рака чрез изследване на опита в други европейски страни в сътрудничество със сходни организации на пациенти;

- помагане, интегриране и координиране на цялостната дейност на членовете му в защита на техните законни права и интереси;

- помощ за социално слабите, инвалиди и нуждаещи се;

- насърчаване на социалната интеграция и личната реализация, защита на човешкото достойнство и правото на пълноценен и нормален начин на живот.

Интервюирани са 71 жени с рак на гърдата, рак на шийката на матката, колоректален рак. Онкологичните заболявания засягат психо-физическото състояние, самочувствието и социалния комфорт на пациентите и техните семейства. Тези жени получават помощ и подкрепа в най-високия дял от семейството и приятелите. 69,01% от членовете на НПО подчертават голямото значение на обществената организация за преодоляване на физическите и психическите проблеми на болестта. За съжаление само 43,67% от анкетираните посочват медицинския екип като водещ елемент в лечебния процес. Членовете на НПО не са доволни от качеството на медицинската помощ и достъпността до услугите за профилактика на рака, когато са подложени на дългосрочно лечение и задължителни специализирани прегледи. Повече от половината членове на НПО дават добра самооценка, която до голяма степен се дължи на помощта на организацията и взаимопомощта в превенцията, лечението, рехабилитацията и социалната интеграция.

Необходими са постоянни изследвания и анализ на нуждите на онкоболните и помощ при задоволяване на техните нужди чрез актуална медицинска информация, достъпно лечение, осигуряване на психологическа помощ, професионално обучение и възстановяване на работа.

Ключови думи: качество на живот, жени с онкологични заболявания, неправителствени организации, превенция.

Petya Stefanova, Zlatina Lecheva, Role of non – profit organizations for protection of the quality of life among people with oncological disease, International Journal Knowledge, 2020, Vol. 38.4, p. 979-984

The relevance of the topic is due to the fact that malignancies are widespread and have a negative impact on the immediate and long-term health of the individual and quality of life. Recent research indicates that Bulgaria ranks first in cancer deaths in Europe. The problem is of great medical, economic and social importance, which also defines it as socially significant.

The purpose of the paper is to investigate protection of non-profit onkological organizations in Burgas, the determinants of quality of life in cancer and to analyze the results in the context of medico-social care. The goals of the patient's associations are:

- improving conditions, guaranteed access, equal treatment and equal opportunities for treatment and care, in accordance with national and European standards;
- assistance to the full and comprehensive awareness of its members about patients' rights, procedures and methods of treatment applicable to the best Bulgarian and world medical practices;
- assisting in the improvement of legal regulations in the field of cancer by examining the experience in other European countries in cooperation with similar patient organizations;
- assisting, integrating and coordinating the overall activities of its members in defense of their legal rights and interests;
- support for the socially disadvantaged, the disabled and the needy;
- promoting social integration and personal realization, protecting their human dignity and their right to a full and normal way of life.

We interviewed 71 female with breast cancer, cervical cancer, colorectal cancer. Oncological diseases affect the psycho-physical condition, self-confidence and social comfort of patients and their families. This women receive help and support in the highest proportion of family and friends. 69,01% of the NPO members emphasize the great importance of the public organization for overcoming the physical and mental problems of the disease. Unfortunately, only 43,67% of the respondents cite the medical team as a leading element in the healing process. The NPO members are not satisfied with the quality of medical care and accessibility to the cancer prevention services when they are undergoing long-term treatment and mandatory specialist examinations. More than half of NPO members give good self-estimate, which is largely due to the organization's assistance and mutual assistance in prevention, treatment, rehabilitation and social integration.

Permanent research and analysis of the needs of cancer patients and assistance in meeting their needs through up-to-date medical information, improved access to treatment, provision of psychological assistance, vocational training and restoration of work are needed.

Key words: quality of live, women with oncological diseases, non-profit organization. prevention

11. **Petya Stefanova, Galina Terzieva, METRICS FOR THE QUALITY OF HEALTHCARE IN PEOPLE WITH ONCOLOGICAL DISEASES, MANAGEMENT AND EDUCATION** TOM 15 (5) 2019 VOL. 15 (5) 2019, стр. 220 – 224.

Every person has the right to receive quality preventative healthcare. One of the most important assessments of the quality of the care is its availability. Besides the geographical location of the healthcare facilities and specialists, availability of healthcare is also determined by the price, which the client will have to pay, as well as the awareness of what his behaviour should be during the posthospital period. The aim of the research is the assessment by people with oncological disease of the availability as a measurement of the quality of the healthcare. The results of the conducted research describe an increasing tendency of oncological diseases in the regions of Burgas, Yambol and Sliven, as well as the unrealized availability of healthcare in a large portion of the patients. Conclusions and recommendations: An important element of the execution of the main responsibilities of the medical specialists is the assessment of the quality of the healthcare they provide. Increasing that quality is a process which requires management. The continuous improvement of the availability to medical care will lead to increase of the quality of said care, which in turn will lead to an increased satisfaction from the patients.

Key words: quality, availability, healthcare, oncological patients

Петя Стефанова, Галина Терзиева, Измерители за качество на здравната грижа при хора с онкологични заболявания, MANAGEMENT AND EDUCATION TOM 15 (5) 2019 VOL. 15 (5) 2019, стр. 220 – 224.

Всеки един гражданин на държавата ни има право да получи качествена здравна помощ. Една от най-важните оценки за качеството на грижата е нейната достъпност. Освен от географското разположение на лечебните заведения и специалисти, достъпността на здравните грижи се определя и от цената, която хората с онкологични заболявания ще трябва да заплатят, както и информираността им относно хигиенно-диетичния режим в следболничните периоди в хода на комплексното решение. Целта на изследването е оценката от хора с онкологични заболявания на достъпността като мярка за оценка качеството на здравните грижи. Резултатите от проведеното изследване описват нарастваща тенденция на онкологичните заболявания в областите Бургас, Ямбол и Сливен, както и невъзможност за реализиране на достъпност в здравеопазването при голяма част от пациентите. Изводи и препоръки: Важен елемент от изпълнението на основните задължения на медицинските специалисти е оценката на качеството на предоставяните от тях здравни грижи. Повишаването на това качество е процес, който изисква управление. Непрекъснатото подобряване на достъпността до медицинска помощ ще доведе до повишаване на качеството на същата, което от своя страна ще доведе до повишена удовлетвореност от страна на пациентите.

Ключови думи: качество на здравните грижи, достъпност до грижи, здравеопазване, пациенти с онкологични заболявания.

12. **Стефанова П.**, Проучване необходимостта от сестрински грижи, провеждани в дома на хора с онкологични заболявания, Black Sea Journal of Medicine and Public Health, ISSN: 2738-8654, Vol.2, 2022, 189 -123
<https://bsjm.uniburgas.bg/index.php/journal/issue-2/volume-2/71->

Съвременните представи определят онкологичните новообразувания като социалнозначими, многостъпални заболявания със сложна мултифакторна природа. Напредъкът на съвременната наука промени профила на онкологичните заболявания от животозастрашаващи към хронични болести. Комплексният подход на лечение в онкологията предполага и специални познания и умения от медицинските сестри за оказване на здравни грижи на хора с онкологични заболявания в домашни условия за поддържане и подобряване качеството им на живот през всеки етап от лечението им. Цел на изследването: Да се проучи необходимостта от специализирани сестрински грижи в домашни условия по време на комплексното лечение при хора с онкологични заболявания. Материали и методи на изследването Документален; Социологически – анонимни анкетни проучвания за необходимостта от домашни сестрински грижи при хора с онкологични заболявания; Статистически - данните са обработени и представени в графичен вид. Резултати: 50,83%от анкетираните пациенти категорично подчертават необходимостта от сестрински грижи между хоспитализациите; 31,67% от респондентите са на мнение, че сестринската намеса ще облекчи и помогне и на близките им. Резултатът при проучването сред медицинските сестри показва, че 85,29% от анкетираните са потвърдили необходимостта от сестрински здравно-социални грижи в дома на потребителите. Изводи и Закljučения: Наличен е дефицит на здравни грижи и услуги за хора с онкологични заболявания в домашни условия; Установява се необходимост за създаване на практики за здравно-социални грижи в домашни условия за осигуряване качество на живот за онкологично болните и техните семейства; Предоставянето на здравни грижи в сестрински практики е реализация на автономността на професията на медицинската сестра и възможност за професионално развитие.

Ключови думи: индивидуална сестринска практика, домашни грижи, пациенти с онкологични заболявания.

Petya Stefanova, STUDY OF THE NEED FOR NURSING'S CARE IN THE HOME OF PEOPLE WITH ONCOLOGICAL DISEASES-

Modern notions define oncological neoplasms as socially significant, multistage diseases with a complex multifactorial nature. Advances in modern science have changed the profile of oncological diseases from life-threatening to chronic diseases. The complex approach to treatment in oncology presupposes special knowledge and skills of nurses to provide health care to people with cancer at home to maintain and improve their quality of life during each stage of their treatment. Aim of the research: To study the need for specialized nursing care at home during the complex treatment of people with cancer. Materials and methods of research: Documentary; Sociological - anonymous surveys on the need for home nursing care for people with cancer; Statistical - the data are processed and presented graphically. Results: 50.83% of the surveyed patients strongly emphasize the need for nursing care between hospitalizations; 31.67% of the respondents are of the opinion that the nursing intervention will alleviate and help their relatives as well. The results of the survey among nurses show that 84.8% of respondents confirmed the need for nursing health and social care in the home of consumers. Conclusions: There is a shortage of health care and services for people with cancer at home; There is a need to create practices for health and social care at home to ensure quality of life for cancer patients and their families; The provision of health care in nursing practices is the realization of the autonomy of the nursing profession and an opportunity for professional development.

Key words: individual nursing practice, home care, patients with oncological diseases.

13. **Петя Стефанова**, Албена Андонова, Релация COVID 19- Патронажна грижа, COVID 19 - Мултидисциплинарен научен обзор, Сборник доклади и резюмета от научен симпозиум с международно участие, Стара Загора, 1-2 .10.2021 г., стр. 47-51

Цел на проучването: да се направи преглед и анализира влиянието на КОВИД 19 пандемията върху промените в дейността на предоставящите патронажни грижи в общини на Бургаска област. Използвани са документален, социологически и статистически методи при изследването. Разработен и внедрен е допълнителен модул „Патронажна грижа“ с разширение на предоставяните услуги. Осигурени са лични предпазни средства на мултидисциплинарния екип, предоставящ грижите. Комуникацията между екипа за регулярни грижи и ОПЛ са затруднени. Провеждат се регулярни инструктажи за предпазване от КОВИД 19 на мултидисциплинарния екип. 41 медицински сестри са поставени под карантина. Ваксинирани само двама.

Дейностите по предоставяне на грижи продължават в хода на пандемията. Необходимо е допълнително обучение на медицински специалисти, асистенти, потребители и техните близки и усилия за ползата от поставянето на ваксини против КОВИД 19, както и някои методи на телемедицината за качествена здравна грижа в дома на потребителите с хронични заболявания.

Ключови думи: пандемия, хора с функционална зависимост, интегрирани здравно-социални грижи, медицинска сестра.

Petya Stefanova, Albena Andonova, Relationship COVID – 19 – the daily activities of health care providers, COVID 19 - Мултидисциплинарен научен обзор, Сборник доклади и резюмета от научен симпозиум с международно участие, Стара Загора, 1-2 .10.2021 г., стр. 47-51

To review and analyze the impact of the COVID-19 pandemic on changes in the activities of patronage care providers in municipalities of Burgas region. Documentary, sociological and statistical methods were used in the study. An additional module "Patronage Care" was developed and implemented with an expansion of the services provided. Personal protective equipment has been provided to the multidisciplinary team providing care. Communication between the regular care team and the GP is difficult. Regular instructions on COVID-19

protection are being held for the multidisciplinary team. 41 nurses have been quarantined. Only two have been vaccinated.

Caregiving activities continue during the pandemic. Additional training of medical specialists, assistants, users and their relatives is needed and efforts are needed on the benefits of administering COVID-19 vaccines, as well as some telemedicine methods for quality health care at home for users with chronic diseases.

Key words: pandemic, people with functional dependence, integrated health and social care, nurse.

14. Моника Обрейкова, **Петя Стефанова**, Айсун Реджеб, Айсун Мехмед, Проучване информираността сред жените за самопреглед като превенция за рак на гърдата , УПРАВЛЕНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ ТОМ 19 (5) 2023, 97-101

Ракът на гърдата е тема, която трябва постоянно да бъде на фокус. Актуалността на проблема налага разработването на различни методи за изследване на информираността на жените за ранната диагностика на рака на гърдата, както и обръщане на сериозно внимание на обучението по методите, свързани с превенцията и профилактиката. Целта на изследването е да се проучи и анализира информираността на жените за ранната диагностика на заболяването. Участваха 60 жени от различни възрастови групи, пациенти от Отделението по онкохирургия в Бургас. Водещите отговори сред анкетираните са ранното начало на менструалния цикъл, малкият брой раждания и краткотрайното кърмене, които са сред рисковите фактори и повишават риска от развитие на рак на гърдата. При голяма част от изследваните жени няма фамилна обремененост, като само при 36,7% от тях е установен генетичният фактор като предпоставка за развитие на рак на гърдата. При анализиране на резултатите беше установено, че много от респондентите посочват промени във формата и размера на гърдите си като първи симптоми, като 38,3% от тях са открили „бучка“ уплътнение в една от гърдите си. От проучването се вижда, че голяма част (63%) от прегледаните жени не ходят на редовни профилактични прегледи, а голяма част от тях не извършват активен самопреглед у дома. Според резултатите от проучването повече от половината (77%) от анкетираните жени са изявили желание да се включат в обучение по самоизследване.

Ключови думи: информираност, самоизследване, профилактика, рак на гърдата

Monika Obreykova, **Petya Stefanova**, Aysun Redjeb, Aysun Ahmed, A study of a wareness among women about self-examination as a prevention for breast cancer , MANAGEMENT AND EDUCATION -VOL. 19 (5) 2023, 97-101

Breast cancer is a topic that should constantly be in focus. The urgency of the problem requires the development of different methods for researching the awareness among women about the early diagnosis of breast cancer, as well as paying serious attention to training on the methods related to prevention and prophylaxis. The aim of the study is to study and analyze women's awareness of the early diagnosis of the disease. 60 women of different age groups took part, patients from the Department of Oncosurgery at Burgas. The leading answers among the respondents are the early onset of the menstrual cycle, the small number of births, and short-term breastfeeding, which are among the risk factors and increase the risk of developing breast cancer. In a large part of the examined women, there is no family burden, and only in 36.7% of them was the genetic factor established as a prerequisite for the development of breast cancer. When analyzing the results, it was found that many of the respondents indicated changes in the shape and size of their breasts as their first symptoms, with 38.3% of them having found a "lump" seal in one of their breasts. From the study, it can be seen that a large part (63%) of the examined women do not attend regular preventive examinations, and most of them do not perform an active self-examination at home. According to the results of the survey, more than half (77%) of the women surveyed expressed a desire to be included in self-examination training.

Key words: awareness, self-examination, prevention, breast cancer

15. **Петя Стефанова**, Телемедицината и оптимизиране на домашните здравно-социални грижи, предоставяни от медицински сестри за хора с функционални зависимости и хронични заболявания, УПРАВЛЕНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ MANAGEMENT AND EDUCATION ТОМ 20 (5) 2024, 133-138

Всяка здравна система трябва да осигурява достъп до качествени здравни и социални услуги на възрастните хора с функционални зависимости и да им осигурява подкрепа и качество на живот. Чрез телемедицината е възможно да се осигури висококвалифицирана медицинска помощ по всяко време и на всяко място чрез надеждни аудио и видео връзки. Потребителите на здравни услуги, медицинските специалисти и асистентите категорично заявиха в нашето проучване, че методите на телемедицината ще осигурят по-добър достъп до грижи и по-добро качество на живот за хора с функционална зависимост поради хронично заболяване. Чрез използването на дигитални асистенти здравеопазването ще бъде по-достъпно – дистанционни консултации, препоръки за лечение, обучение на потребителите. Телемедицината ще бъде приложима и за насърчаване на здравето и профилактика на заболявания. Телемедицината е информационна и медицинска услуга, но все още няма нормативна уредба за нейното прилагане.

Ключови думи: телемедицина, здравеопазване, качество на живот, медицински сестри, хора с функционална зависимост.

Petya Stefanova, Telemedicine and optimizing home health-social care provided by nurses for people with functional dependences from chronic diseases, MANAGEMENT AND EDUCATION, VOL. 20 (5) 2024, 133-138

Every health system should provide access to quality health and social services to elderly people with functional dependencies and to provide them with support and quality of life. Through telemedicine, it is possible to provide highly qualified medical assistance at any time and in any place through reliable audio and video connections. Health care consumers, medical professionals and assistants strongly stated in our survey that telemedicine methods will provide better access to care and a better quality of life for people with functional dependence due to chronic disease. By using digital assistants, healthcare will be more accessible – remote consultations, treatment recommendations, user education. Telemedicine will also be applicable in health promotion and disease prevention. Telemedicine is an information and medical service, but there is still no legal regulatory framework for its application

Key words: telemedicine, health care, quality of life, nurses, people with functional dependence.

16. **Петя Стефанова**, Моника Обрейкова, Учителите за необходимостта от обучение за оказване на първа долекарска помощ в населени места с отдалечен достъп до спешна медицинска помощ в област Бургас, списание „Здравни грижи“ ISSN 1312 - 2592, книжка 4 (2024)/под печат/

Системата на здравеопазването на всяка една страна е част от националната ѝ сигурност. Като асоцииран член на Европейския съюз Република България е приела и ратифицирала редица международни документи, за да гарантира защитата на правото на здраве за своите граждани. В Република България в Наредба № 3/06.10.2017 г. за утвърждаване на медицински стандарт „Спешна медицина“, издадена от министъра на здравеопазването, е регламентирана основната цел при предоставянето на спешна медицинска помощ. В Бургаска област съществуват райони със затруднен достъп до Спешна медицинска помощ (СМП). Това предполага, че във връзка с настъпването на животозастрашаващи състояния и инциденти, когато екипът на Спешна медицинска помощ не може да пристигне на адреса от 3 до 10 минути, поради налични обективни причини, е необходимо обучение на присъстващите при инцидента за кардио-пулмонална ресусцитация и дейности за първа долекарска помощ. **Целта** на проучването е да се установи необходимостта от обучение на персонала и учениците за оказване на първа долекарска помощ в училища с отдалечен достъп за екипите на СМП в Област Бургас.

Материали и методи: В настоящото изследване са използвани документален, социологически, статистически методи. В проучването са участвали 96 учители от основни училища в селата Дъскотна и Вресово (41) и от средни общообразователни училища селата Люляково и Трънак (55). Анкетата е проведена през м. февруари - м. май 2024 г. във връзка с проект „Интегрирани дейности на студенти и ученици за оказване на първа помощ“ на Фонд „Научноизследователска и художественотворческа дейност (НИХТД) на Университета „Проф. д-р Асен Златаров“ - Бургас. **Резултати и обсъждане:** Над 70% от учителите, участвали в проучването, имат стаж по специалността над 10 години, но не са преминавали целенасочено обучение и курсове за оказване на Първа долекарска помощ; Възникналите спешни състояния са свързани предимно с травми и кръвотечения, както и с безсъзнание и липса на дишане и кръвообращение; Над 60% от спешните инциденти в училище, които изискват здравна помощ възникват веднъж на учебен срок; Учителите категорично заявяват, че е необходимо провеждането на обучение за умения при прилагане на Първа долекарска помощ и за педагози и за ученици. **Изводи:** Формирането на умения и знания за справяне в критични за здравето ситуации обуславят положителни перспективи за общественото здраве. Препоръчително е формирането на ефективни съвместни здравно - образователни политики между обществените организации и тези, представяни от държавата и общините, за разработване на програми за обучение на педагози и ученици за поведение при спешни състояния на деца и възрастни.

Ключови думи: труднодостъпни райони, спешни състояния, първа долекарска помощ, обучение на педагози и ученици.

Petya Stefanova, Monika Obreykova, Teachers on the need for first aid training in populated areas to emergency medical assistance in the Burgas region,
The Healthcare system of each country is part of its national security. As an associate member of the European Union, the Republic of Bulgaria has adopted and ratified a number of international documents to guarantee the protection of the right to health for its citizens. In the Republic of Bulgaria, Regulation No. 3/06.10.2017 on the approval of the medical standard "Emergency Medicine", issued by the Minister of Health, regulates the main goal of providing emergency medical care. In the Burgas region, there are areas with difficult access to emergency medical care (EMC). This suggests that in connection with the occurrence of life-threatening conditions and incidents, when the Emergency Medical Care team cannot arrive at the address for 3 to 10 minutes, due to available objective reasons, training of those present at the incident in cardiopulmonary resuscitation and first aid activities is necessary. **The purpose** of the study is to determine the need for training staff and students in providing first aid in schools with remote access for EMC teams in Burgas District. **Materials and methods:** Documentary, sociological, statistical methods were used in this study. 96 teachers from primary schools in the villages of Daskotna and Vresovo (41) and from secondary schools in the villages of Lyulyakovo and Tranak (55) participated in the study. The survey was conducted in February - May 2024 in connection with the project "Integrated activities of students and pupils for providing first aid" of the Fund "Research and Artistic Activity" (RAA) of the University "Prof. Dr. Asen Zlatarov" - Burgas. **Results and discussion:** Over 70% of the teachers who participated in the study have experience in the specialty for over 10 years, but have not undergone targeted training and courses for providing First Aid; The emergencies that have occurred are mainly related to trauma and bleeding, as well as to unconsciousness and lack of breathing and blood circulation; Over 60% of emergency incidents at school that require medical assistance occur once per school term; Teachers categorically state that it is necessary to conduct training in skills in applying First Aid for both teachers and students. **Conclusions:** The formation of skills and knowledge for dealing with critical health situations determines positive prospects for public health. It is recommended to form effective joint health and educational policies between publicly represented organizations and those represented by the state and municipalities, to develop

programs for training teachers and students in behavior in emergency situations of children and adults.

Keywords: hard-to-reach areas, emergencies, first aid, training of teachers and students.

17. **Петя Стефанова** „- Мултидисциплинарен подход в домашните палиативни грижи, ISBN 978-619-7353-89-1, изд. „Балтика – 2002“, 2024 г. Монография:

В Република България е налична тенденция за увеличаване на функционална зависимост при хора с хронични болести с предпоставки за здравна, психологическа и социална изолация. Наличен е дефицит на предлаганите модели за домашни палиативни здравни грижи и услуги, както и на стандарти, свързани с оценката на интегрираните грижи в домашна среда за хора с функционални зависимости. Необходимо е създаване на индивидуални/ групови практики за здравно-социални грижи в домашна среда, в които водещата е ролята на медицинската сестра. Това е условие и фактор за осигуряване качество на живот за възрастните хора с функционална зависимост и хронични заболявания, нуждаещи се от палиативна грижа. Във фокуса на практиката за домашни палиативни грижи са медицинската сестра и потребителят. Медицинската сестра като мениджър със специфични функции, свързани с оценка на състоянието на потребителите, планиране на дейностите за подкрепа, координиране и контролиране на тези намеси, отчет за изпълнение на плановете за здравни грижи, преоценка на състоянието на потребителя и изготвяне на плановете за грижи в следващ период. При осъществяването на ръководната функция, сестрата е в непрекъснато взаимодействие не само с потребителя и семейството му, но отговаря и за връзките със структури на национално ниво (МЗ, АСП) ; със структури на общинско ниво (ДСП, пенсионерски клубове, РЗИ, РЗОК).

Отбелязана и връзка с ОПЛ, други специалисти и консултанти. БАПЗГ и Университетите са институции, свързани с продължаващото обучение и повишаване квалификацията на всички членове от мултидисциплинарния екип за домашни грижи. Медицинската сестра – мениджър е член на БАПЗГ, спазва етичните норми на сестринската професия и правилата за добра медицинска практика по здравни грижи. Планира и провежда обучение на персонала, извършва научно-изследователска дейност, участва в научни форуми. На всеки включен в модела член на екипа са описани дейностите и връзките (хоризонтални и вертикални) в организационната структура на практиката. Личният (социален) асистент е включен в изпълнението на ежедневни дейности в домашна среда по изработен план от медицинската сестра в резултат на индивидуалната оценка на потребностите на всеки потребител. Извършват се хигиенни грижи, поддържане хигиена на помещенията, обитавани от потребителя, подпомагане в храненето и прием на лекарства, закупуване на продукти за домакинството, заплащане на сметки и др. Всичките подкрепящи дейности се отразяват в дневник на потребителя, отчитат се в плана за здравно-социални подкрепи и се контролират от медицинската сестра - мениджър. Рехабилитаторът участва в извършването на индивидуалната оценка на потребностите, разработва план за рехабилитационна програма, участва в реализирането ѝ и отчита резултат пред медицинската сестра-мениджър. Важна роля има и психологът, с подкрепата си към членовете на семейството за правилен избор на взаимоотношения с потребителя на палиативни грижи. Социалният работник насочва потребителя на грижи и неговото семейство в реализиране на дейности от социално подпомагане. Палиативните грижи в България са заложили в една основна клинична пътека – това е пътека 253 – Палиативни грижи за болни с онкологични заболявания, с болничен престой общо 20 дни в рамките на 6 месеца на онкологичното заболяване. По данни на Националната здравно-осигурителна каса (НЗОК) още четири клинични пътеки, предлагат палиативни грижи като част от обгрижването по други диагнози, сред които продължително лечение на исхемичен и хеморагичен мозъчен инсулт, на инфаркт на миокарда и след сърдечни интервенции, след оперативни интервенции с голям и много голям обем и сложност с остатъчни проблеми и други. Болничният престой, реинвулсиран от НЗОК по всички тези

пътеки за една година е в рамките от 7 до 20 дни. От анализа на резултатите за проучване актуалното състояние на предоставяните палиативни грижи за хора с хронични заболявания в Република България се установява, че към настоящия момент палиативните грижи в домашни условия не се предлагат в необходимия обем и от квалифициран екип. Проучена е и анализирана ролята на специалистите по здравни грижи при предоставяне на здравно-социални услуги в домашни условия с акцент върху палиативните грижи. Въз основа на проведените изследвания е разработен Модел на мултидисциплинарен екип за предоставяне на палиативни домашни грижи, който да позволи повишаване качеството на живот на хора с функционални зависимости и хронични заболявания. За повишаване качеството на живот на хора с функционални зависимости чрез домашни палиативни грижи, въз основа на направените проучвания е необходимо формирането на политики за оценка и финансова обезпеченост на индивидуалните и групови практики на медицинските специалисти от направление „Здравни грижи“. За осъществяване на качествени дейности в домашните палиативни грижи е необходимо утвърждаването на стандартите за здравни грижи, изработени от БАПЗГ, усъвършенстване и актуализация на структурите на доставяне домашни грижи за хора с хронични заболявания.

18. **Петя Стефанова**, Златина Лечева, „Практическо ръководство за сестрински грижи при болни с онкологични заболявания“, ISBN 978-619-7357-33-4, изд. „Балтика-2002“, Бургас, 2020 г. В рецензия на доц. Галина Терзиева, д п е отбелязано, че в практическото ръководство са представени основни теми, свързани с онкологичните заболявания, които са съобразени със спецификата на обучението на студентите от специалности „Медицинска сестра“ и „Акушерка“. Значимо място е отредено на планирането, организирането и провеждането на грижите за хора с онкологични заболявания“. Акцентирано е върху същността и особеностите на грижи при химиотерапия, лъчетерапия, оперативни и ивино лечение, диспансерно наблюдение, специални грижи за повишаване и поддържане качеството на живот при пациенти със социално-значими онкологични заболявания. Това учебно помагало има научен принос и практико-приложен характер за повишаване знанията на студентите от медицинските специалности, преподавателите по здравни грижи, за медицинските сестри, работещи в различни лечебни заведения.

19. Доц. Катя Попова дм, гл. ас. д-р Моника Обрейкова, ас. Ива Томова, **ст. преп. Петя Стефанова**, „Дневник за преддипломен стаж“ за специалност „Лекарски асистент“, учебно помагало, Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ – Бургас, 2023 г.

20. В хода на проект BG 05M90P001 – 2.40 „Осигуряване на патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания“- Компонент 2, стартирали от септември 2019 г. в Община Бургас е изготвена и апробирана авторска документация „Индивидуална оценка на потребностите“ и „План за здравно-социална подкрепа“ и проведено обучение на доставчиците на здравна грижа за воденето на документацията.

В заключение от цялостната научно-изследователска дейност може да очертаем следните приноси с научно – теоретичен и научно-практичен характер:

1. **Задълбочено и обстойно е осъществено комплексно проучване на националното законодателство и международния опит за предоставяне на качествени интегрирани здравно-социални грижи за хора с функционални зависимости и хронични заболявания.**
2. **Изследвани и анализирани са потребностите на хора с функционални зависимости и хронични заболявания от здравно-социални намеси, които да осигурят качество и достъпност от домашни грижи.**

3. Извършен е задълбочен анализ на теоретичните модели за сестрински грижи в дома на пациента и субектната му позиция във взаимодействието с медицинската сестра и са конкретизирани специфичните компетенции на медицинската сестра като ръководител на мултидисциплинарен екип за домашни намеси при възрастни с функционални зависимости и хронични заболявания.
4. На базата на изготвения SWOT анализ на организационната структура на прилагани модели за предоставяне на домашни здравно-социални грижи в Република България е създаден Модел за индивидуална /групова практика, в който мениджър е медицинската сестра. Тя ръководи мултидисциплинарен екип за предоставяне на домашни здравно-социалните намеси за възрастни хора с функционални зависимости и хронични заболявания като планира, организира, координира, контролира и отчита дейностите в дома на потребителя.
5. Създаден е и апробиран формуляр „Индивидуална оценка на потребностите“ в хода на проект „Осигуряване на патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания“ - Компонент 2, BG05M9OP001-2.040 в Община Бургас.
6. Създаден е и апробиран формуляр „План за здравни грижи и социална подкрепа на потребители с функционална зависимост и хронични заболявания в хода на проект „Осигуряване на патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания“ - Компонент 2, BG05M9OP001-2.040 в Община Бургас.
7. От анализа на резултатите за проучване актуалното състояние на предоставяните палиативни грижи за хора с хронични заболявания в Република България се установява, че към настоящия момент палиативните грижи в домашни условия не се предлагат в необходимия обем и от квалифициран екип.
8. Проучена е и анализирана ролята на професионалистите по здравни грижи при предоставяне на здравно-социални услуги в домашни условия с акцент върху палиативните грижи. Въз основа на проведените изследвания е разработен Модел на мултидисциплинарен екип за предоставяне на палиативни домашни грижи, който да позволи повишаване качеството на живот на хора с функционални зависимости и хронични заболявания.
9. За повишаване качеството на живот на хора с функционални зависимости чрез домашни палиативни грижи, въз основа на направените проучвания е необходимо формирането на политики за оценка и финансова обезпеченост на индивидуалните и групови практики на медицинските специалисти от направление „Здравни грижи“.
10. За осъществяване на качествени дейности в домашните палиативни грижи е необходимо утвърждаването на стандартите за здравни грижи, изработени от БАПЗГ, усъвършенстване и актуализация на структурите на доставяне домашни грижи за хора с хронични заболявания.
11. Разработеното ръководство за хора с онкологични заболявания подпомага студентите при овладяване на теоретични знания и тяхното практическо приложение при реализиране на домашни и палиативни грижи. То може да бъде полезно и на преподавателите при практическо обучение и за наставници от практиката като насока за разработване на тематични единици в профилиращите учебни дисциплини.
12. Включването на студенти в изследователски проекти, в научни сесии или като доброволци в проекти в ход повишава качеството на учебния процес при формиране на професионалните им компетенции. Стимулира креативността на студентите и желанието им да вземат участие в научни проучвания от областта на „Здравните грижи“.

05.12.2024 г.

Подпис:.....

(ст. преп. Петя Стефанова)